

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

ПАВЛОВИЧ Станіслав Ігорович

**КЛАРНЕТ В КАМЕРНОМУ АНСАМБЛІ: ТЕХНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ,
ХУДОЖНЬО-ВИРАЗОВІ МОЖЛИВОСТІ
(спеціалізація «Камерний ансамбль»)**

СПЕЦКУРС

Творчий керівник
доцент, професор Гришко-Ратьковська Лариса Олексіївна

Науковий консультант
кандидат мистецтвознавства, доцент Щербакова Надія Юріївна

ЗМІСТ

- I. Вступ. Кларнет в камерно-інструментальних ансамблях.**
- II. Використання кларнета в композиторській камерно-інструментальній творчості. Історичний аспект.**
- III. Майстерність ансамблевого виконавства.**
- IV. Кларнет в Тріо В. А. Моцарта KV498: особливості використання та специфіка ансамблевої взаємодії.**
- V. Тріо для фортепіано, віолончелі та кларнета a-moll тв. 114 Й. Брамса: композиційно-драматургічні особливості та специфіка виконання.**
- VI. Тріо для фортепіано, скрипки та кларнета Ю. Іщенко (2015 р.) як приклад ліричного трактування кларнета.**
- VII. Список рекомендованої літератури.**

I. Вступ. Кларнет в камерно-інструментальних ансамблях.

1.1 Монотембральні та політембральні камерні ансамблі: особливості виконавських підходів.

1.2 Інструментальні якості кларнета, що роблять його універсальним ансамблевим партнером в творах різної стильової направленості.

II. Використання кларнета в композиторській камерно-інструментальній творчості. Історичний аспект.

2.1. Духові ансамблі першої половини XVIII ст. Використання кларнета в ансамблевих творах А. Вівільді, Г. Телемана, Г. Генделя, К. Глюка, Й. Гайдна.

2.2. Творчість В. А. Моцарта – кульмінація розвитку класичних духових інструментів у XVIII ст. Завершення формування групи дерев'яних духових. Самостійне художньо-образне значення кларнета в камерно-ансамблевих творах В. А. Моцарта.

2.3. Камерно-інструментальні твори Л. Бетховена за участю кларнета.

2.4. Кристалізація романтичних принципів віртуозної гри на кларнеті, максимальне наближення регістрових та технічних можливостей кларнета до скрипки (поч. XIX ст).

2.5. Творчість К. М. Вебера. Його новації у розкритті виконавських можливостей кларнета у звуковидобуванні, барвистості тембру, динаміці, техніці.

2.6. Епоха Романтизму. Розширення ансамблевого репертуару за участю кларнета. Твори Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Мендельсона, Г. Берліоза, Р. Вагнера, Р. Штрауса.

2.7. Творчість Й. Брамса - особлива віха в розвитку кларнета як учасника ансамблевого музикування. Камерно-інструментальні ансамблеві твори Й. Брамса як прояв абсолютного паритету та рівноправності інструментів.

2.8. Нові форми та засоби композиції в XX ст. Творчість К. Дебюсі , Ф. Пуленка, І. Стравінського. Тріо Б. Бартока «Контрасти». Новації у технічних та художньо-виразових можливостях кларнета: широке використання регістрів, джазові артикуляційні штрихи, метро-ритмічна рухливість, фольклорні елементи.

2.9. Камерно-інструментальні твори українських композиторів з участю кларнета. В. Бібік, Є. Станкович, О. Гнатовська, Л. Колодуб, Ю. Іщенко, З. Алмаші.

III. Майстерність ансамблевого виконавства.

3.1. Особливі вміння та навички виконавців в умовах спільного музикування. Проблемні зони ансамблевого виконавства: звук, тембр, інтонація, ритм, метр, темп, артикуляція, агогіка, динаміка тощо. Особливості взаємодії учасників ансамблю.

3.2. Своєрідність формування цілісного ансамблю крізь призму аналізу фактурно-рольового та функційного співвідношення ансамблевих партій. Визначення функціональної ролі кожного інструмента учасника ансамблю у створенні художньої цілісності твору.

3.3. Паритетна участь всіх учасників ансамблю у створенні єдиної ансамблевої інтерпретації та рівна міра відповідальності за художній результат.

IV. Кларнет в Тріо В. А. Моцарта KV498: особливості використання та специфіка ансамблевої взаємодії.

4.1. Історія створення тріо.

4.2. Композиційні та мовленеві особливості твору. Специфіка фактурного рішення. Диференціація фактури за функціональними ознаками на рельєф та фон.

4.3. Особливості використання кларнета, надання йому самостійного художньо-образного значення.

4.4. Ідея рівності партій в музично-сценічному діалозі.

4.5. Єдність штрихів, агогіки, артикуляції, динаміки, метро-ритму.

V. Тріо для фортепіано, віолончелі та кларнета a-moll тв. 114 Й. Брамса: композиційно-драматургічні особливості та специфіка виконання.

5.1. Передумови створення тріо

5.2. Аналіз жанрових композиційних та формотворчих особливостей тріо.

5.3. Специфіка виконання та ансамблевого узгодження. Багатоплнове злиття окремих рівнозначних голосів, тембрально відокремлених інструментальних

персонажів. Рівноправність та паритетність інструментальних партій у досягненні спільного художнього результату.

VI. Тріо для фортепіано, скрипки та кларнета Ю. Іщенка (2015 р.) як приклад ліричного трактування кларнета.

6.1. Камерно-інструментальні твори Ю. Іщенка за участю кларнета.

6.2. Композиторська мова Ю. Іщенка. Поліфонія як світоглядна основа творчого методу. Постійність образно-емоційного розвитку. Спільна лірична стильова домінанта. Просторове розмежування фактури.

6.3. Підпорядкування драматургії і тематичного розвитку образно-емоційній сфері. Сполучення декількох фактурно-жанрових шарів, а саме вокально-декламаційної горизонталі, сонорно-колористичного фону і танцювально-ігрових елементів.

6.4. Виконавські завдання: темброве збалансування голосів, якісне звуковидобування, володіння різноманітними регістрами, широким фразуванням, мікронуансуванням, імпровізаційністю.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аберт Г. Вольфганг Амадей Моцарт / пер. с нем. К.Сакви. М. : Музыка, 1978. Ч. 1. Кн. 1. 544 с.
2. Аберт Г. Вольфганг Амадей Моцарт / пер. с нем. К.Сакви. М. : Музыка, 1985. Ч.2. Кн.1. 568 с.
3. Аберт Г. Вольфганг Амадей Моцарт / пер. с нем. К.Сакви. М. : Музыка, 1980. Ч.1. Кн. 2. 638 с.
4. Апатський В. История духового музикально-исполнительского искусства: [Учеб. пособие для студентов вузов культуры и искусства Украины III – IV уровней аккредитации] / Нац. муз. акад. Украины им. П.И. Чайковского. Киев : ТОВ «Задруга», 2012. Кн. 2. 407 с.
5. Арсенічева Т. Стилiстичні параметри камерно-інструментальної творчості Ю. Іщенка [Електронні дані з pdf]. Виконавське музикознавство: методологія, теорія майстерності, інтерпретаційні аспекти. Київ. : НМАУ, 2010. Вип. 91. С. 168–177. URL: http://naukvisnyknmau.com.ua/naukoviy_visnik/091/pdf/19.pdf
6. Бадура-Скода Е., Бадура-Скода П. Інтерпретація Моцарта. М. : Музыка, 1972. 373 с.
7. Березин В. Духовые инструменты в музыкальной культуре классицизма / В. Березин. М.: Изд. Института общего и среднего образования Российской Академии образования, 2000. 388 с.
8. Богданов В. Історія духового музичного мистецтва України (від витоків до початку ХХ ст.). : монографія. Харків : ФОП Сілічев, 2007. 350 с.
9. Бондурянський А. Фортепианне трио Йоганнеса Брамса. М. : Музыка, 1986. 79 с.
10. Борецький В. Перетворення народно-інструментальної традиції в українській кларнетовій музиці ХХ століття // Наукові збірки ЛНМА ім. М. В. Лисенка: музикознавчі студії. Львів: Сполом, 2010. Вип. 22. С. 290–297.

- 11.Боровик І. Український камерно-інструментальний ансамбль / Ірина Боровик. К. : Центрмузінформ, 1997. 118 с.
- 12.Вовк Р. Акустична природа та конструктивні основи аплікатури кларнета // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 3 : Музичне виконавство / упоряд. М. Давидов, В. Сумарокова. Київ, 1999. С. 54–63.
- 13.Гайдамович Т. Фортепианне трио Моцарта. М.: Музыка, 1987. 74 с.
- 14.Гайдамович Т. Фортепианне трио Моцарта. Комментарии, советы исполнителям. М.: Музыка, 1987. 72 с.
- 15.Гейрингер К. Иоганнес Брамс: монография. Пер. с нем. Г. Нашатыря / Под ред. Г. Балтер. М. : Музыка, 1965. 432 с.
- 16.Громченко В. До питання активізації роботи над тембром у виконавців на дерев'яних духових інструментах // Музикознавча думка Дніпропетровщини. Дніпропетровськ: Дніпропетровська консерваторія ім. М. Глінки, 2010. С. 133–139.
- 17.Загайкевич А. “XX сторіччя” в музиці Ю. Іщенка // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського : Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство. – К., 2004. – Вип. 37.
- 18.Інструментознавство. Оркестрові духові та ударні інструменти : навч. посіб. / Р.Вовк, О. Кочерженков, та М. Гудима. Київський ін-т музики ім. Р. Глієра. Київ : ДКС Центр, 2012. 167 с.
- 19.Іщенко Ю. Моя гармонія / Ю. Іщенко // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. – К., 2004. – Вип. 37: Стиль музичної творчості і естетика, теорія, виконавство. – С. 114–137.
- 20.Калашник М. П. Особливості ансамблевого письма в аспекті тембрової специфіки (на прикладі змішаних ансамблів Й. Брамса): навч.-метод. рек. для самост. роботи студентів за спец. «025 Музичне мистецтво» / М. П. Калашник, І. В. Смірнова. – Харків : ХНПУ, 2021. – 24 с).
- 21.Как исполняют Моцарта: [сб. ст. / сост., вступ. ст.: А. Меркулов]. М. : Классика-XXI, 2004. 177 с.

22. Камерно-інструментальний ансамбль: Історія, теорія, практика: Виконавське мистецтво. // Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка [гол. ред. І. Пилатюк ; наук. ред.-упоряд. Н. Дика ; реценз. О. Самойленко, М. Копиця, Б. Сюта ; літерат. 416 ред. М. Кашуба ; ред.-бібліограф Н. Бублик]. Львів : Сполом, 2015. Випуск 34. 564 с.
23. Конькова Г. Іщенко Ю. К. : Музична Україна, 1975. – 47 с. – (Серія «Творчі портрети українських композиторів»).
24. Метлушко В. О. Кларнет як сольо-ансамблевий інструмент в творчості композиторів ХХ століття: канд. мистецтвознавства : 17.00.03; Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Харків, 2014. 20 с.
25. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа). Исследование. К. : Музична Україна, 1994. 128 с.
26. Музичний світ В.А. Моцарта: шляхи досягнення [Текст] : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 6-8 грудня 2006 р. / Ред. О.О. Верба. Харків : ХДАК, 2006. 133 с.
27. Мюльберг К. Исследование некоторых компонентов техники кларнетиста (дыхание, напряжение губ, реакция трости, выразительность штриха легато): Автореф. дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Институт искусствоведения, фольклора и этнографии им. М. Рыльского. Киев, 1978. 24 с.
28. Павлишин С. Еволюція камерного ансамблю // Наукові збірки ЛНМА імені М. В. Лисенка. Львів : Сполом, 2015. Випуск 34 : Виконавське мистецтво. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика. С. 16–21.
29. Павлович С. І. Ю. Іщенко. Тріо для кларнета, скрипки та фортепіано (2015 р.). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: Зб. ст. Дрогобич, 2023. Вип. 60 Т. 3. С. – 35 – 42.

- 30.Павлович С. І. Кларнет у тріо В. А. Моцарта KV 498: художньо-виразові, ансамблеві можливості та їх реалізація//Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín «Věda a perspektivy» je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. No 11(18) 2022. С. 314 – 327.
- 31.Повзун Л. Ансамблевий інструменталізм як сукупна якість художнього вираження // Наукові збірки ЛНМА імені М. В. Лисенка. Львів : Сполом, 2013. Випуск 31 : Виконавське мистецтво. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика. С. 54–63.
- 32.Польская И. Камерный ансамбль: история, теория, эстетика : монография. Харьков : ХГАК, 2001. 396 с.
- 33.Польська І. Камерний ансамбль епохи романтизму / Сучасні підходи до оптимізації педагогічного процесу: зб. наук. пр. Науковий світ, 2001. С. 188 - 195.
- 34.Тукова І. Функція жанру в сучасній музиці (на прикладі «Маленьких партит» Ю. Іщенка) // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського : Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство. – К., 2004. – Вип. 37.
- 35.Храмова І. Камерно-інструментальні ансамблі Брамса (трактування жанру і драматургії): автореф. дис. ... Канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03. К., 1989. 22 с.
- 36.Царева Е. Иоганнес Брамс : монография. Ленинград : Музыка, 1986. 383 с.